Laura Terho, lakimies, TUTO/HYT

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tupakkalain muuttamisesta (HE 141/2021 vp); vastinekuuleminen 22.2.2022

Vastineena hallituksen esitystä koskeviin talousvaliokunnan ja perustuslakivaliokunnan lausuntoihin (TaVL 48/2021 vp ja PeVL 7/2022 vp) sekä muiden lausunnonantajien sosiaali- ja terveysvaliokunnalle antamiin lausuntoihin todetaan kunnioittavasti seuraavaa.

1 Pykäläkohtaisia huomioita

35 § *Tupakkatuotteen vähittäismyyntipakkauksen muu ulkoasu* ja
35 a § *Savukkeen ulkoasu*

Ehdotettu 35 § koskee tupakkatuotteen vähittäismyyntipakkauksen ulkoasun ja 35 a § savukkeen ulkoasun yhdenmukaistamista. Ehdotetun 35 §:n 2 momentin ja 35 a §:n 3 momentin mukaan STM:n asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset ulkoasua koskevista teknisistä yksityiskohdista. Lisäksi ehdotettujen asetuksenantovaltuuksien mukaan STM:n asetuksella voitaisiin myös säätää tietyiltä osin poikkeuksia yhdenmukaisuuden vaatimuksesta. Tämän tarkoituksena on mahdollistaa se, että STM:n asetuksella voitaisiin säätää esimerkiksi pakkauksen vaihtoehtoisista muodoista tai materiaaleista. Tarve vaihtoehtoisille toteutustavoille johtuu osittain EU:n lainsäädännöstä.[1] Lisäksi joissakin tapauksessa olisi muutoin perusteltua sallia vähäisiä poikkeuksia yhdenmukaisuuden vaatimuksesta edellyttäen, että poikkeus ei edistä tuotteen myyntiä.

Oikeusministeriö kiinnitti lausunnossaan huomiota ehdotettujen asetuksenantovaltuuksien muotoiluihin ja totesi, että asianmukaisempaa olisi ottaa poikkeamisen perusteita koskevat säännökset lakiin ja antaa asetuksella vain niitä täsmentäviä säännöksiä.

Jos valiokunta pitää aiheellisena täsmentää asetuksenantovaltuuksia, asetuksenantovaltuus voitaisiin muotoilla 35 §:n 2 momentissa esimerkiksi seuraavasti (muutokset korostettu keltaisella):

”Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset tupakkatuotteen vähittäismyyntipakkauksen sallitusta muodosta, väristä, materiaalista, kääreestä ja muusta ulkoasusta sekä avausmekanismista ja muista ominaisuuksista. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan myös säätää vähittäismyyntipakkauksen ulkoasun ja muiden ominaisuuksien osalta poikkeuksia 1 momentissa säädetystä yhdenmukaisuuden vaatimuksesta, jos poikkeus on vähäinen eikä edistä tuotteen myyntiä.”

[1] Tupakkatuotedirektiivin mukaan kääretupakan vähittäismyyntipakkauksen on oltava muodoltaan suorakulmainen särmiö taikka lieriömäinen tai pussimainen, ja savukkeiden vähittäismyyntipakkauksen on oltava kartonkia tai pehmeää materiaalia.

Ehdotetun 35 a §:n 3 momentissa asetuksenantovaltuus voitaisiin puolestaan muotoilla seuraavasti:

”Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset savukkeen sallitusta muodosta, väristä, pinnasta ja filtterin väristä sekä muusta ulkoasusta sekä 2 momentissa tarkoitetun merkinnän kirjasinlajista ja -koosta, väristä, pinnasta, sijoittelusta ja muusta määrittelystä. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan myös säätää poikkeuksia 1 momentissa säädetystä yhdenmukaisuuden vaatimuksesta savukkeen ulkoasun ja 2 momentissa tarkoitetun merkinnän määrittelyn osalta, jos poikkeus on vähäinen eikä edistä tuotteen myyntiä.”

Jos valiokunta pitää perusteltuna, että STM:n asetuksella olisi mahdollista myös muilta osin sallia vähäisiä poikkeuksia yhdenmukaisuuden vaatimuksista, myös muita esityksessä ehdotettuja asetuksenantovaltuuksia voitaisiin muuttaa esimerkiksi seuraavasti:

32 §:n 5 momentin 5 kohta: ”Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 3 momentissa tarkoitettujen merkintöjen kirjasinlajista ja -koosta, väristä, pinnasta, sijoittelusta ja muusta määrittelystä; sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan myös säätää merkintöjen määrittelyn osalta poikkeuksia 3 momentissa säädetystä yhdenmukaisuuden vaatimuksesta, jos poikkeus on vähäinen eikä edistä tuotteen myyntiä.”[2]

36 §:n 6 momentin 3 kohta: ”Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 5 momentissa tarkoitettujen merkintöjen kirjasinlajista ja -koosta, väristä, pinnasta, sijoittelusta ja muusta määrittelystä; sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan myös säätää merkintöjen määrittelyn osalta poikkeuksia 4 momentissa säädetystä yhdenmukaisuuden vaatimuksesta, jos poikkeus on vähäinen eikä edistä tuotteen myyntiä.”

36 a §:n 2 momentti: ”Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset sähkösavukkeen ja täyttösäiliön vähittäismyyntipakkauksen sallitusta muodosta, väristä, materiaalista ja muusta ulkoasusta. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan myös säätää vähittäismyyntipakkauksen ulkoasun osalta poikkeuksia 1 momentissa säädetystä yhdenmukaisuuden vaatimuksesta, jos poikkeus on vähäinen eikä edistä tuotteen myyntiä.”

36 b §:n 4 momentti: ”Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset täyttösäiliön sallitusta muodosta, väristä, pinnasta, etiketin väristä sekä muusta ulkoasusta, 2 momentissa tarkoitettujen merkintöjen kirjasinlajista ja -koosta, väristä, pinnasta, sijoittelusta ja muusta määrittelystä sekä nikotiininesteen sallitusta väristä. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan myös säätää täyttösäiliön merkintöjen ja muun ulkoasun sekä nikotiininesteen värin osalta poikkeuksia 1—3 momentissa säädetystä yhdenmukaisuuden vaatimuksista, jos poikkeus on vähäinen eikä edistä tuotteen myyntiä.”[3]

---

[2] Tämä mahdollistaisi esimerkiksi sen, että asetuksella säädettäisiin pakkauksen viivakoodin vaihtoehtoisista väreistä taikka siitä, että merkintöjen pistekoko saa olla *enintään* 10. Sama koskee 36 §:n 6 momentin 3 kohdassa olevan asetuksenantovaltuuden muotoilua.

[3] Tämä mahdollistaisi esimerkiksi sen, että asetuksella säädettäisiin nikotiininesteen saavan olla joko väritöntä tai kellertävää.

54 § *Omavalvontasuunnitelma*

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry totesi lausunnossaan, että ensisijaisen vastuun tuoteilmoitusten tekemisestä ja pakkauksista tulee olla valmistajalla tai maahantuojalla. Päivittäistavarakauppa ry lausui, että ilmoitusten tekeminen on markkinoille saattajan velvollisuus ja jakelijoiden osalta tulisi olla riittävää, että ne ottavat myyntiin vain tupakkatuotteita, jotka markkinoille saattaja on kirjannut asianmukaisesti tupakan jäljitettävyysjärjestelmään. Myöskään tupakkatuotteiden pakkausmerkintöjen tarkastusvelvollisuutta ei Päivittäistavarakauppa ry:n mukaan saisi laajentaa vähittäismyyntiin.

Vastineena todetaan, että vaikka valmistaja ja maahantuoja vastaavat tuoteilmoitusten tekemisestä ja siitä, että pakkaukset ovat tupakkalainsäädännön mukaisia, vähittäismyyjällä on vastuu siitä, että kuluttajille myydyt tuotteet ja niiden pakkaukset ovat tupakkalain mukaisia. Ehdotetulla omavalvontavelvollisuuden laajentamisella voitaisiin parantaa vähittäismyyjän mahdollisuuksia varmistaa, että myydyt tuotteet ja niiden pakkaukset täyttävät tupakkalain vaatimukset.

Lausuntopalaute ei anna aihetta muutoksille.

58 § *Etämyynnin kielto* ja
65 § *Kielto tuoda maahan etäviestimen välityksellä hankittuja tuotteita*

Syöpäjärjestöt katsoi lausunnossaan, että 58 ja 65 §:n tulisi kattaa myös höyrystettäviksi tarkoitettujen nikotiinittomien nesteiden etämyynti ja etäviestimen välityksellä hankittujen tuotteiden maahantuonti.

Vastineena todetaan, että etämyynnin kieltoa koskeva sääntely on jo varsin kattavaa eikä ainakaan toistaiseksi ole perusteita kieltää höyrystettäväksi tarkoitettujen nikotiinittomien nesteiden etämyyntiä tai kieltää tällaisen nesteen maahantuontia, jos tuote on hankittu etäviestimen välityksellä.

Lausuntopalaute ei anna aihetta muutoksille. Vastineessa kuitenkin ehdotetaan 65 §:n muutokselle siirtymäsäännöstä (ks. vastineen jakso 3 Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset).

67 § *Matkustajatuonnin määrälliset rajat*

Suomalainen Lääkäriseura Duodecim ry ja Syöpäjärjestöt katsoivat lausunnossaan, että tupakkatuotteiden matkustajatuonnin rajoista olisi säädettävä tupakka- ja nikotiinipolitiikan kehittämistyöryhmän ehdotusten ja kolmansista maista tulevien matkustajien tuomien tavaroiden vapauttamisesta arvonlisä- ja valmisteverosta annetun neuvoston direktiivin 2007/74/EY 2007/74 8 artiklassa säädettyjen määrien mukaisesti.

Vastineena todetaan, että tupakkatuotteiden verottoman tuontimäärän rajoista säädetään valmisteverotuslain (182/2010) 85 §:ssä ja tupakkalain 67 §:ssä säädetyt matkustajatuonnin rajat noudattavat verottoman tuonnin rajoja.

Lausuntopalaute ei anna aihetta muutoksille.

72 § *Kuvasto ja luettelo*

Perustuslakivaliokunta totesi lausunnossaan, että ehdotus vähittäismyyntipakkausten yhdenmukaistamisesta tekee käytännössä osin merkityksettömäksi asiakkaan mahdollisuuden tutustua tupakkatuotteiden vähittäismyyntipisteessä niiden tavaramerkkejä esittelevään kuvastoon, mistä säädetään tupakkalain

72 §:ssä. Näin muotoiltuna ehdotus tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkausten yhdenmukaistamisen ulottumisesta myös tupakkalain 72 §:ssä tarkoitettuun kuvastoon on perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan ristiriidassa perustuslain 12 §:ssä turvatun sananvapauden kanssa. Perustuslakivaliokunta katsoi, että sääntelyä on välttämätöntä muuttaa ja että tällainen muutos on edellytyksenä lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Perustuslakivaliokunnan edellyttämä muutos olisi toteutettavissa muuttamalla 72 §:ää esimerkiksi seuraavasti (muutos korostettuna keltaisella):

”Sen estämättä, mitä 68 ja 71 §:ssä säädetään, vähittäismyyjä saa esittää ostajalle tämän pyynnöstä painetun kuvaston myyntipaikassa myytävänä olevista tuotteista tai niiden vähittäismyyntipakkauksista. Lisäksi kuvastossa saa esittää tuotteen tavaramerkin. Vähittäismyyjä saa myös luovuttaa ostajalle tämän pyynnöstä painetun luettelon mainituista tuotteista sekä niiden hinnoista. Kuvaston ja luettelon muodosta, sisällöstä ja ulkoasusta voidaan antaa tarkempia säännöksiä sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.”

74 § *Yleiset tupakointikiellot*

Etelä-Suomen aluehallintovirasto katsoi lausunnossaan, että ehdotetun leikkikenttiä koskevan tupakointikiellon valvominen voi olla hankalaa, koska kunnan terveydensuojeluviranomaisella ei ole tietoa kohteista, joista on laadittava kuluttajaturvallisuuslain (920/2011) 7 §:n mukainen turvallisuusasiakirja. Tampereen kaupunki katsoi lausunnossaan, että ehdotetun tupakointikiellon tulisi kattaa myös suussa käytettäväksi tarkoitetun tupakan (eli nuuskan) käyttö.

Vastineena todetaan, että kuten muidenkin tupakointikieltojen, myös leikkikenttiä koskevan tupakointikiellon noudattamista valvottaisiin lähtökohtaisesti ilmoitusten perusteella. Tupakkalain 80 §:n mukaan ulkoalueen haltijan on asetettava näkyville 74 §:n 1 momentissa tarkoitetun tupakointikiellon osoittavat opasteet. Opasteiden on oltava sisällöltään yksiselitteisiä sekä kooltaan ja sijoittelultaan sellaisia, että ne ovat tiloihin saapuvien ja niissä oleskelevien helposti havaittavissa. Ehdotetun 74 §:n 3 momentin mukaan leikkikenttiä koskeva tupakointikielto kattaisi myös nuuskan käytön.

Lisäksi Tampereen kaupunki katsoi lausunnossaan, että tupakointi tulisi kieltää kaikilla uimarannoilla, ei vain yleisillä uimarannoilla.

Vastineena todetaan, että ehdotetun tupakointikiellon olisi perusteltua koskea vain yleisiä uimarantoja eli uimarantoja, joissa kunnan terveydensuojeluviranomainen odottaa huomattavan määrän ihmisiä uivan ja joista on tehtävä terveydensuojelulain (763/1994) 13 §:n 1 momentin 2 kohdan mukainen ilmoitus. Pienemmillä uimarannoilla tupakansavulle altistuminen ei ole yhtä merkittävä ongelma vähäisempien kävijämäärien vuoksi.

Edellä mainituin osin lausuntopalaute ei anna aihetta muutoksille.

Perustuslakivaliokunta kuitenkin kiinnitti lausunnossaan huomiota siihen, että yleisiä uimarantoja koskeva tupakointikielto olisi voimassa ympärivuotisesti ja siten myös ajankohtina, jolloin ihmiset eivät tyypillisesti juurikaan oleskele rannalla. Tältä osin kiellolle ei perustuslakivaliokunnan mukaan ole esitetty hyväksyttävää perustetta, ja sääntelyä tulee valiokunnan mielestä muuttaa tältä osin.

Jos sosiaali- ja perustuslakivaliokunta pitää perusteltuna muuttaa ehdotettua 74 §:n 1 momentin 6 kohtaa perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta, muutos voitaisiin toteuttaa esimerkiksi seuraavalla tavalla (muutos korostettu keltaisella):

”Tupakoida ei saa:

— —

6) yleisellä uimarannalla touko—syyskuussa; yleisellä uimarannalla tarkoitetaan uimarantaa, jossa kunnan terveydensuojeluviranomainen odottaa huomattavan määrän ihmisiä uivan ja josta on tehtävä terveydensuojelulain (763/1994) 13 §:n 1 momentin 2 kohdan mukainen ilmoitus.”

Vaikka yleisten uimarantojen uimakausi on 15.6.—31.8. (Lapin läänissä ja Kuusamon ja Taivalkosken kunnissa 25.6.—15.8.)[4], niin jo toukokuussa saattaa olla niin lämpimiä päiviä, että uimarannoilla vietetään aikaa. Lisäksi säistä riippuen vielä syyskuussakin rannoilla voi olla kävijöitä. Jos ehdotettua tupakointikieltoa päädytään rajaamaan ajallisesti, sen olisi perusteltua kattaa kaikki ne kuukaudet, joina rantoja tyypillisesti käytetään.

95 § *Vähittäismyyntilupien ja tukkumyynti-ilmoitusten rekisteri*

Ehdotetussa 95 §:ssä säädettäisiin, että Valvira ja kunnat olisivat vähittäismyyntilupien ja tukkumyynti-ilmoitusten rekisterin yhteisrekisterinpitäjiä. Oikeusministeriö kiinnitti lausunnossaan huomiota siihen, että ehdotetuista säännöksistä ei ilmene, mikä yhteisrekisterinpitäjistä vastaisi lopuista rekisterinpitäjän tehtävistä. Oikeusministeriö katsoi myös, että valiokunnan olisi hyvä varmistua siitä, luovutettaisiinko rekisteristä salassa pidettäviä tietoja, ja joka tapauksessa siitä, mikä rekisterinpitäjä olisi vastuussa tietojen luovuttamisesta rekisteristä (ks. erityisesti PeVL 7/2019 vp).

Vastineena todetaan, että ehdotetussa 95 §:ssä on pyritty ottamaan huomioon tietosuoja-asetuksen vaatimukset ja erittelemään Valviran ja kuntien vastuut riittävän tarkasti.[5] Jos valiokunta kuitenkin katsoo, että rekisterinpitäjien vastuut tulisi eritellä ehdotettua tarkemmin, pykälän 3 momentti voitaisiin muuttaa esimerkiksi seuraavaan muotoon:

”Valvira ja kunnat ovat 1 momentissa tarkoitetun rekisterin luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus), jäljempänä *tietosuoja-asetus*, 26 artiklassa tarkoitettuja yhteisrekisterinpitäjiä. Kunta vastaa 2 momentissa tarkoitettujen tietojen kirjaamisesta rekisteriin ja niiden oikeellisuudesta. Valvira vastaa rekisterin tietojärjestelmän toimivuudesta, ylläpidosta ja kehittämisestä, tietojen käytettävyydestä, eheydestä, säilyttämisestä ja tuhoamisesta sekä muista tietosuoja-asetuksen mukaisista rekisterinpitäjän velvoitteista. Valvira toimii tietosuoja-asetuksen 26 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna rekisteröityjen yhteyspisteenä, jos rekisteröidyn

[4] Uimakaudesta säädetään yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta annetun sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen (177/2008) 2 §:n 2 kohdassa.
[5] Ehdotettuun sääntelyyn on otettu mallia elintarvikelain (297/2021) 79 §:n 2 momentista, jossa säädetään Ruokaviraston, aluehallintoviraston ja kunnan vastuista yhteisrekisterinpitäjinä.

pyyntö koskee useamman kuin yhden kunnan alueella sijaitsevia myyntipaikkoja. Kunta toimii tietosuoja-asetuksen 26 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna rekisteröityjen yhteyspisteenä, jos rekisteröidyn pyyntö koskee kunnan alueella sijaitsevaa myyntipaikkaa."

Käytännössä sekä Valvira että kunnat voivat luovuttaa tietoja rekisteristä, ja tietopyynnöt käsitellään julkisuuslain mukaisesti. Valvira on yleensä ohjannut kunnan vastattavaksi tietopyynnöt, jotka koskevat yksittäistä myyntipaikkaa tai tietyn kunnan alueella sijaitsevia myyntipaikkoja. Valvirasta on puolestaan vastattu sellaisiin tietopyyntöihin, jotka koskevat esimerkiksi myyntilupien määrää koko maassa. Myyntilupien ja tukkumyynti-ilmoitusten rekisteri ei pääosin sisällä tietoa, joka olisi salassa pidettävää.[6]

97 § *Vähittäismyyntiluvan peruuttaminen*

Valvira totesi lausunnossaan, että tupakkatuotteen kuumentamiseen tarkoitettujen tupakointivälineiden esilläpitokieltoa koskevaan 71 §:ään tehdyt muutokset tulisi huomioida tupakkalain 97 §:n 1 momentin 8 kohdassa.

Vastineena todetaan, että johdonmukaista olisi, jos 97 §:n 1 momentin 8 kohta koskisi myös tupakkatuotteen kuumentamiseen tarkoitettuja tupakointivälineitä. Valviran ehdottama muutos olisi mahdollista toteuttaa seuraavasti (muutos korostettu keltaisella):

"Kunta voi peruuttaa 44 §:ssä tarkoitetun tai vanhan tupakkalain nojalla myönnetyn vähittäismyyntiluvan vähintään viikon ja enintään kuuden kuukauden määräajaksi, jos vähittäismyyntiluvan haltija kunnan tai muun valvontaviranomaisen kirjallisesta varoituksesta taikka rikosoikeudellisesta seuraamuksesta huolimatta:

— — — —

”Markkinointitoimen tilaaja ja toimeenpanija sekä näiden palveluksessa oleva, joka tahallaan

— —

2) pitää 71 §:n vastaisesti tupakkatuotteita, tupakan vastikkeita, sähkösavukkeita, nikotiininesteitä tai tupakointivälineitä, jotka on tarkoitettu tupakkatuotteen kuumentamiseen, taikka mainittujen tuotteiden tavaramerkkejä vähittäismyynnissä esillä,

on tuomittava tupakan markkinointirikkomuksesta sakkoon.”

2 Lausunnonantajien muita ehdotuksia ja kannanottoja

Lausunnonantajat ehdottivat tupakkalakiin myös eräitä muutoksia, jotka eivät sisälly esitykseen. Näitä ovat keskeisimmin seuraavat.

Savuttomien tupakkatuotteiden sääntely

Philip Morris Finland Oy totesi lausunnossaan, että hallituksen esityksessä savuttomille tupakkatuotteille ehdotetaan samoja rajoituksia kuin poltettavaksi tarkoitetuille tupakkatuotteille. Yhtiön mukaan tämä antaisi aikuisille tupakoijille virheellisen viestin, että savuttomat tuotteet ovat yhtä haitallisia kuin savukkeet.

Vastineena todetaan, että tupakkalain 1 §:n mukaan lain tavoitteena on ihmisille myrkyllisiä aineita sisältävien ja riippuvuutta aiheuttavien tupakkatuotteiden ja muiden nikotiinipitoisten tuotteiden käytön loppuminen. Tämä tavoite koskee kaikkia tupakkatuotteita, myös savuttomia tupakkatuotteita ja niin sanottuja kuumennettavia tupakkatuotteita, sekä nikotiininesteitä.

Savuttomista tupakkatuotteista suussa käytettäväksi tarkoitettu tupakka, eli nuuska, sekä purutupakka ja nenänuuska, ovat jo voimassa olevan tupakkalain mukaan kiellettyjä. Se, että yhdenmukaisia vähittäismyyntipakkauksia ja esilläpitokieltoa koskevaa sääntelyä ei ulotettaisi muihin savuttomiin tupakkatuotteisiin, olisi omiaan edistämään tällaisten tuotteiden myyntiä.

Lausuntopalaute ei anna aihetta muutoksille.

Nikotiinia sisältävät tupakan vastikkeet

Talousvaliokunta totesi lausunnossaan, että nikotiiniannospusseja tulisi kohdella tupakkalaissa vastaavalla tavalla kuin nikotiininesteitä.

Valvira katsoi lausunnossaan, että käyttötarkoitustaan vastaamattomien ja riippuvuutta aiheuttavien nikotiinikorvaustuotteiden lainsäädännöllistä pohjaa tulisi tarkastella. THL piti tärkeänä, että nikotiinituotteet, joilla ei ole lääkelain (395/1987) 3 §:n 1 momentin mukaista käyttötarkoitusta, määritellään tupakkalain alaisiksi tuotteiksi. Allergia-, Iho- ja Astmaliitto ry lausui, että tupakkalaissa tulisi määritellä nikotiinia sisältävä tupakan vastike. Syöpäjärjestöjen lausunnon mukaan on pikaisesti huolehdittava siitä, että kaikki nikotiinia sisältävät tuotteet kuuluvat joko tupakka- tai lääkelain säätelyn piiriin.

Vastineena todetaan Fimean katsoneen, että nikotiinipussit/nikotiininuuska rinnastuvat myyntiluvalliseen lääkevalmisteeseen. Sen vuoksi niitä ei saada myydä Suomessa ilman, että tuotteella on lääkelain mukai-

nen myyntilupa. Lääkelainsäädäntö rajoittaa myös tuotteiden maahantuontia. Tupakka- ja nikotiinipolitiikan kehittämistyöryhmä ehdotti mietinnössään vuonna 2018, että tupakkalakiin lisättäisiin nikotiinia sisältävien tupakan vastikkeiden määritelmä, joka kattaisi muun muassa nikotiinipussit/nikotiininuuskan. Työryhmä ehdotti, että nikotiinia sisältäviä tupakan vastikkeita säänneltäisiin vastaavalla tavalla kuin tupakkatuotteita ja nikotiininesteitä. Tämä tarkoittaisi sitä, että näiden tuotteiden vähittäismyynti olisi luvanvaraista ja tuotteista olisi tehtävä ilmoitus Valviralle ennen kuin ne tuodaan markkinoille. Lisäksi tuotteiden vähittäismyyntipakkauksia säänneltäisiin vastaavalla tavalla kuin tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden pakkauksia. Työryhmän ehdotus olisi kuitenkin käytännössä johtanut siihen, että markkinat avautuisivat näiden tuotteiden myynnille eli niiden saatavuus lisääntyisi merkittävästi nykyisestä.

Kaikkien tupakan vastikkeiden markkinointi ja esilläpito on joka tapauksessa kiellettyä jo voimassa olevan tupakkalain nojalla. Niitä ei myöskään saa myydä alaikäisille. Nikotiinipussien/nikotiininuuskan lisäksi on olemassa muitakin nikotiinia sisältäviä tupakan vastikkeita, joiden sääntely edellyttää erillistä selvitystä ja tarkastelua. Nikotiinipussien/nikotiininuuskan ja muiden nikotiinia sisältävien tupakan vastikkeiden sääntelyä olisi siksi harkittava erikseen kokonaisuutena. Sosiaali- ja terveysministeriö onkin 7.2.2022 asettanut uuden tupakka- ja nikotiinipolitiikan kehittämistyöryhmän ajalle 7.2.2022—31.1.2023. Yksi työryhmän erityisistä tehtävistä on selvittää kaikkien nikotiinituotteiden (mukaan lukien nikotiinikorvaushoitotuotteet) käytön ja sääntelyn nykytilanne sekä tehdä ehdotuksia lakimuutoksiksi ja muiksi toimenpiteiksi nikotiinituotteiden käytön loppumiseksi.

Lausuntopalaute ei anna aihetta muutoksille.

Tupakoinnin lopettamista koskevat tiedot vähittäismyyntipakkauksissa

THL, Allergia-, Iho- ja Astmaliitto ry, Hengitysliitto ry ja Suomen ASH ry katsoivat lausunnoissaan, että tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkauksiin tulisi vaatia tupakoinnin lopettamista koskevan Stumppi-palvelun puhelinnumero.

Vastineena todetaan, että pakkauksiin olisi ongelmallista lainsäädännössä vaatia Stumppi-palvelun puhelinnumeroa, sillä Stumppi on järjestön (Hengitysliitto ry) ylläpitämä palvelu, mikä aiheuttaa sen, että toiminnan jatkuvuus ei ole yhtä varmalla pohjalla kuin se olisi viranomaistoimijalla. Sen sijaan STM:n asetuksessa 591/2016 vaaditaan pakkauksiin tupakoinnin lopettamisen tukea tarjoavan verkkosivuston osoite. THL ylläpitää kyseistä sivustoa, ja halutessaan THL voisi kyseisellä sivustolla nostaa vahvasti esiin myös Stumppi-palvelun puhelinnumeron.

Lausuntopalaute ei anna aihetta muutoksille.

Tupakkatuotteiden ostoikärajan nostaminen

Useat lausunnonantajat ehdottivat, että tupakkatuotteiden ostoikäraja ja hallussapidon ikäraja nostettaisiin nykyisestä 18 vuodesta 20 vuoteen. Myös tupakka- ja nikotiinipolitiikan kehittämistyöryhmä ehdotti tätä mietinnössään.

Esityksen valmistelun aikana arvioitiin, ettei ikärajojen korottamista työryhmän ehdottamalla tavalla ole tarkoituksenmukaista toteuttaa nyt käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä. Suuri osa toiminnanharjoittajista vaatii henkilöllisyystodistusta kaikilta tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden ostajilta, jotka näyttävät alle 30-vuotiailta. Ostoikärajan nostamisella 20 ikävuoteen ei olisi vaikutusta tähän käytäntöön. Asia

kuitenkin vaatii jatkoselvittelyjä, ja uuden tupakka- ja nikotiinipolitiikan kehittämistyöryhmän yhtenä erityisenä tehtävänä onkin selvittää tupakkatuotteiden, nikotiininesteiden ja nikotiinia sisältävien tupakan vastikkeiden ostoikärajan nostoa 18 ikävuodesta sekä tehdä tähän liittyen ehdotukset.

Parveketupakointi

Useat lausunnonantajat katsoivat, että tupakkalaissa tulisi helpottaa parveketupakointiin puuttumista esimerkiksi säätämällä asuntoyhteisölle mahdollisuus yhtiökokouksen enemmistöpäätöksellä kieltää tupakointi asukkaiden hallinnassa olevilla parvekkeilla. Myös tupakka- ja nikotiinipolitiikan kehittämistyöryhmä ehdotti tätä mietinnössään vuonna 2018. Oikeusministeriössä on vireillä asunto-osakeyhtiölain (1599/2009) muutos, jota koskevassa arviomuistiossa on käsitelty edellä mainittua kehittämistyöryhmän ehdotusta. Asunto-osakeyhtiölain muutos koskee joka tapauksessa vain asunto-osakeyhtiöitä, ja muut asuntoyhteisöt jäävät sen ulkopuolelle. Olisi perusteltua, että asuntoyhteisöjen tupakointiongelmia tarkasteltaisiin kattavasti tupakkalain jatkokehittelyssä. Lausuntopalaute ei anna aihetta muutoksille.

Uuden tupakka- ja nikotiinipolitiikan kehittämistyöryhmän yhtenä erityisenä tehtävänä on selvittää asuntoyhteisöjen savuttomuuden ja sääntelyn nykytilanne sekä tehdä ehdotuksia lakimuutoksiksi ja muiksi toimenpiteiksi asuntoyhteisöjen savuttomuuden parantamiseksi.

3 Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

Lakimuutos ei tullut voimaan vielä vuoden 2022 alusta, joten lakimuutoksen voimaantulo- ja siirtymäsäännöksiä olisi perusteltua muuttaa, jotta siirtymäajat olisivat riittävän pitkät ja vastaisivat sitä, mitä hallituksen esityksessä oli ehdotettu.[7] Lisäksi myös 65 §:n muutokselle olisi perusteltua säätää siirtymäsäännös, jotta se vastaisi 58 §:lle ehdotettua siirtymäaikaa.

Olettaen, että lakimuutos voisi tulla voimaan pääosin 1.5.2022, voimaantulo- ja siirtymäsäännöksiä olisi perusteltua muuttaa seuraavasti (muutokset korostettu keltaisella):

”Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Sen 32 §:n otsikko ja 3—5 momentti, 35 ja 35 a §, 36 §:n otsikko ja 4—6 momentti sekä 36 a ja 36 b § tulevat kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä toukokuuta 2023.

Mitä 58 §:ssä säädetään poltettavaksi tarkoitetun kasviperäisen tuotteen myynnistä ja muusta luovuttamisesta kuluttajalle kuluttajansuojalain 6 luvun 7 §:n 2 momentissa tarkoitettua etäviestintä käyttäen ja 65 §:ssä tällaisen tuotteen maahantuontikiellosta etäviestimen välityksellä, sovelletaan 1 päivästä marraskuuta 2022.

Höyrystettäväksi tarkoitetusta nikotiinittomasta nesteestä, joka on laillisesti myyty tai muutoin luovutettu kuluttajille Suomessa ennen tämän lain voimaantuloa, on tehtävä 26 §:ssä tarkoitettu ilmoitus viimeistään 31 päivänä lokakuuta 2022.

[7] Viimeisen momentin osalta vastineessa ehdotettu siirtymäaika ei ole aivan yhtä pitkä kuin hallituksen esityksessä, mutta Valviran on tarkoitus periä valvontamaksut ensimmäistä kertaa syyskuussa 2022, joten Valvira tarvitsee viimeistään syyskuun alussa 2022 tiedon siitä, onko tuotetta poistettu markkinoilta.

Höyrystettäväksi tarkoitetun nikotiinittoman nesteen valmistajan tai maahantuojan on toimitettava 27 §:ssä tarkoitetut tiedot Valviralle ensimmäisen kerran vuonna 2023.

Tuotetta, jonka tarkoituksena on saada aikaan tupakkatuotteelle tunnusomainen tuoksu tai maku, saa 52 a §:n estämättä myydä ja muutoin luovuttaa kuluttajille huhtikuun 2023 loppuun, jos tuotteet on valmistettu tai luovutettu vapaaseen liikkuvuuteen ennen tämän lain voimaantuloa.

Tupakkatuotteita, tupakan vastikkeita, tupakointivälineitä, sähkösavukkeita tai nikotiininesteitä myyvän elinkeinonharjoittajan on päivitettävä omavalvontasuunnitelmansa 54 §:n mukaiseksi huhtikuun 2023 loppuun mennessä.

Edellä 91 §:n 4 ja 5 momentissa tarkoitettua valvontamaksua ei peritä vuonna 2022, jos valmistaja tai maahantuoja ilmoittaa 21 §:n 3 momentin tai 30 §:n 3 momentin nojalla annetuissa säännöksissä tarkoitetulla tavalla poistavansa tuotteen markkinoilta viimeistään 1 päivänä syyskuuta 2022.”